

Eksistens & pedagogikk

En samtale om pedagogikkens oppgave
 Av Paul Otto Brunstad, Solveig Magnus Reindal
 og Hernes Sæverot (red.)
 Universitetsforlaget 2015
 231 sider

En nødvendig renessanse for pedagogisk filosofi

Pedagogikk har blitt et moteord i konkurransesamfunnet. Denne boken tar for seg hva pedagogikk egentlig handler om.

AV INGEBOG TVETER THORESEN

(ingeborg.t.thoresen@hbv.no) Tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold, forsker og forfatter. En nå pensjonist og foredragsholder.

Hva er pedagogikkens oppgaver? Det er spørsmålet forfatterne av boka *Eksistens & pedagogikk* inviterer til en samtale om i denne boka. Det gjør de ved å fornye og løfte frem glemte sammenhenger innenfor det de mener er pedagogikkens viktigste oppgaver. Boka har 11 kapitler, og jeg har plukket ut noen av dem i min omtale. Bokas forfattere kommer fra pedagogikkmiljøene ved Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen og Norsk lærerakademi (NLA). NLA har etablert forskningsgruppen *Eksistens og Pedagogikk*, som har utgitt denne artikkelsamlingen i bokform med samme navn. Boka er det vel verdt å bruke tid på for alle som er opptatt av pedagogikk, enten det er studenter og lærere på barnehagelærerutdanningen, eller barnehagelærere ute i barnehagene.

Boka er, som en av forfatterne, professor Jostein Sæther ved NLA, påpeker, opptatt av barn og unges eksistensielle møte med en kompleks og usikker fremtid. Forskergruppen legger vekt på at dette møtet er de voksnes ansvar – i blant annet institusjoner for oppdragelse og utdanning. I et av bokens siste kapitler slår Jostein Sæther fast at «det er strid om pedagogikkfaget». Boka gjenintroducerer eksistensfilosofiske tanker i pedagogikken. Slik jeg leser den, representerer den en mot-tenkning som også styrker barnehagepedagogikken, fordi den har betydning for barnehagelæreres hverdag med deres helhetlige tenkning og praksis.

For å få tak i eksistensbegrepets innhold viser forfatterne til den tyske filosofen, læreren og en av pedagogikkens grunnleggere Otto Bollnow. Han forstår ikke pedagogikk først og fremst gjennom begrep som læring, sosialisering og kompetanseoppbygging. For ham handler pedagogikk om en overordnet, personlig og selvstendig tilegning i samspill mellom den tradisjonelle formidlingen av

pedagogikk, kritikken mot den og fornying av pedagogikken i lys av sosiale og kulturelle vilkår for pedagogisk arbeid.

Sæthers kapittel viser hvordan eksistensspørsmålet har vært aktuelt for ulike pedagogiske retninger og fagpersoner, illustrert gjennom et kort historisk riss av Bergensmiljøet fra 1970-tallet, med toneangivende pedagoger, som Stig Mellin Olsen og Hans Skjervheim, ved Universitetet i Bergen og Nils Magar Grendstad og Toralf Tveiten ved NLA. De skriver spesielt om pedagogikk i lærerutdanningen.

I bokas innledning drøfter redaktørene pedagogikk som akademisk disiplin. De trekker linjer fra 1700-tallet og fram til dagens debatt. Med Askeladden som eksempel peker de på de uforutsette «bruddene» som alltid er i en pedagogisk situasjon. De «forstyrrer» planer og utfordrer pedagogen. Dermed befinner pedagogikken seg i spenningen mellom det planlagte og det uforutsette. «Det er lærdommen fra livets mange bruddflater, som synes å gi pedagogikken dens eksistensielle dybde, og dermed en annen type utfordringer enn den som kan løses med evidensbaserte metoder og kunnskaper», skriver forfatterne. For-

fatterne påpeker at «tradisjon og historie er viktig, men begge må hele tiden justeres i møte med den aktuelle situasjonen». De mener hver ny generasjon derfor må fornye kunnskapen, uansett hvor godt den er forankret i empirisk forskning.

Den anerkjente pedagogiske filosofen Gert J.J. Biesta, er ifølge flere av kapitlene, en viktig kraft for forskergruppen. Han er professor II ved NLA. De viser til sentrale begreper i hans pedagogisk-filosofiske tankebygning som sosialisering, kvalifisering og subjektivering. De kan ikke skilles, men står i et avhengighetsforhold til hverandre, der subjektivering, som betyr å være et subjekt, (leve- som-subjekt), er det sentrale i det pedagogiske arbeidet. Dette drøfter Biesta ut fra tekster og tanker av både Hannah Arendt og Emmanuel Levinas i bokas siste kapittel «Hva er den pedagogiske oppgave?» Biestas kritikk av den dominerende læringsdiskursen er kjent fra artikler og bøker. Biesta mener læring har fortrenget sentrale pedagogiske begreper fra den pedagogiske fagsamtalen, og dermed også forståelse av hva pedagogikk er.

Førstelektor i pedagogikk ved NLA, Jan Gilje har i boka en godt begrunnet, praksisnær tilnærming, og spør: «Kan pedagogisk *credo-tenkning* selvstendigjøre personen og pedagogen?» Han forklarer at «nærliggende begreper til *pedagogiske credo* er pedagogers grunnsyn, ethos og selvforståelse». Gilje

mener at en rekke spørsmål bringer en nærmere et pedagogisk *credo*. Et pedagogisk *credo* er spørsmål som «Hva er viktig for deg? Hvilke mål har du? Hva «brenner» du for? Hva har du tro på? Hva er meningsfylt i arbeidet for deg?» Hans tilnærming er en hjelp til refleksjon og selvstendigjøgjøring i tråd med Biestas begrep subjektivering.

For barnehagelærere vil trolig Ruth Ingrid Skoglunds, kapittel «Barn og konflikter i barnehagen – sett i lys av Gert Biestas perspektiv på demokrati og pedagogisk virksomhet» – være spesielt interessant. Hun tar opp tema som demokrati og konflikter. «Konflikter som motstand og protester oppstår daglig i barnehagen. Konflikter kan føre til ekskludering, men de kan også bidra til prosesser der fellesskapet kontinuerlig blir utfordret av spørsmål om likeverd, frihet og inkludering», ifølge Skoglund. Hun er 1.-amanuensis i pedagogikk ved NLA, og tar utgangspunkt i egne erfaringer når hun ser konflikter i lys av barnehagen som et demokratisk fellesskap. Skoglund går ved hjelp av en rekke filosofer inn på vesentlige begreper som demokrati, handling og frihet, muligheten til å være sammen i forskjellighet og barns mulighet for subjektivering. Istedenfor å anlegge et læringsteoretisk eller utviklings- psykologisk perspektiv, anbefaler hun å starte med å spørre hva vi forstår med demokratisk medborgerskap og politisk subjektivitet. Når barnehage skal fremme barns aktive deltakelse og

tilhørighet til et gjensidig forpliktende fellesskap, peker Skoglund på at vi også må drøfte det å ivareta ulike og tilsynelatende paradoksale prosesser. Det er fordi barnehagen som demokrati forutsetter omsorg og beskyttelse, jf. FNs Barnekonvensjon.

Det snakkes mye om praksissjokket i barnehagelærerutdanningene. I bokens kapittel «Nykommeren- fra teoretisk innøvelse til faglig utøvelse i lys av praktisk visdom» av Paul Otto Brunstad, får barnehagelærerne konkret hjelp til hvordan de kan takle fremtidens utfordringer i yrket. Dette er kunnskap de som underviser barnehagelærere også kan dra nytte av. Brunstad er professor ved NLA og en kjent foredragsholder og forfatter. I innholdsfortegnelsen mangler imidlertid alle forfatternes navn. Det bør endres i et nytt opplag.

Denne boka må studeres over tid av både undervisere og studenter på ulike nivå i lærerutdanningene. Den vil også gi viktig faglig stoff for barnehagelærere med veiledningsansvar i forhold til pedagogiske oppgaver.